

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

XXXXXXXXXX

Nro 26.

Rólt Bétsben, Böjt-más Havának (Mártziusnak)
31-dik napján 1797-dik Elztendőben.

Hadi Környülállások.

Az Olasz - Országi Seregünk' környülállásairól, következendõ értelmü Tudósítást tétetett közönségessé *Bétsben* a' Katonai Fő-Cancellaria Mártz. 29-dikénn:

„Még elébb, mint sem *Károly* Fő-Hertzeg az Olasz-Országi Sereghez érkezett volna: nagyobb része ennek, a' *Tag-*

C c

liamento vize megé vonúlt, mind azért, hogy ki-pihenhesse magát, mind pedig azért: hogy jobb alkalmatossága legyen, a' hozzája takarodó segítségeket magával egyesíteni.

(*Tagliamento*, vagy *Taiamento Friauli* (Forojuliumi folyó víz, mely, *Mau-ro* nevezetű hegynél, Német Ország' szélinn veszi eredetét, és minekutánna hűz patakok és folyó-vizetskék egyesülnek véle: ő maga az *Adriai* tengerbe szakad. Néha meg-árad, de máskor mint most is gyalog Ember is által-gázolhatja.)

Generális Gróf *Hohenzollern* a' *Piave* folyó-vizénél vígyázott egy Korpussal, 's parantsolatja vóit, hogy mind addig ott maradjon, míg a' környülállások engedik: és csak akkor vonja magát a' *Tagliamento*-nál álló Néphez, ha az ellenség, nagyobb erővel nyomúlna elébb, a' *Piave* vizénn által.

Károly Fő-Hertzeg' Seregéhez el nem érkezhettek a' vártt segítségek erőltetett marssal is oly idejénn, mint a' Frantziák kapták mind *Trevisohoz*, mind *Bassanóhoz* a' magok segítségeiket, részszerént, beljebbről, részszerént a' Rajnától, részszerént *Romagnából* is, a' Római Udvarral kötött Békesség után.

Ezek, hafzonra akarván fordítani a magok nagyobb erejeket, *Hohenzollern* Generálisunk' Korpusa ellen nyomultak 3 tsapatokban, mely magát e' szerént *Sacile*hoz vonta. Ott Mártz. 12-dikén estve egy Tsapat által meg-támadtatott; más Fr. Tsapat pedig úgy igyekezett, hogy *Portobuffolenn* felül meg-kerülje Vitéz-népünket: de ez magát el nem hagyta helyéből még is mozdíttatni. Jónak ítélte azonban G. *Hohenzollern*, hogy éjjelre kelve, el hagygya *Salicei* tanyáját, és *Bordononé*hoz vonja hátrább a' Korpusát, ne hogy az ellenség meg-előzze őtet rövidebb útonn, az odavaló menetelbenn, de *Bordononénál* se' állott meg, hanem hogy el kerülje a' verekedést: *Cordenononn* által *Valvasone* felé folytatta útját, 's Mártz. 15-dikénn által szállott a' *Tagliamentonn*, a' midőn *Károly* Fő-Hertzeg együvé vonta valamennyi Népe tsak vólt a' nevezett víz' meljékénn: ki-vévén egy kevés Lovasságot, melyet a' víz' jobb partján hagyott azért, hogy az, szemmel tartsa az ellenségnek mozgásait: de a' mely más nap kéntelenítettett el vonni magát az ellenség előtt. Ez, a' Lovassaival által-gázoltatván elébb a' vizet, utat nyitott annak által-gázolására a' Gyalogjainak is.

A' Fr. Lovasság, viadalba erefzkedett a' miénkkel: de ez, sokkal kisebb

erővel lévén, nem bírhatott amazzal. *Schulz* Generálisunk meg-sebesedett 's fogságba esett.

Károly Fő-Hertzeg, el tökéletl akarrattal lévén az eránt, hogy nagy dologba addig nem kezd, míg a' Segítség-Seregofztályok el nem érkeznek: visszavonta a' Sereget *Görtz* (*Goritzia*) és *Gradiska* felé.

Ezenközben *Lusignan* Generálisunk Korpust is meg-támadta egy nállánál nagyobb Fr. Korpus *Langaronál*, és erős ellentállás után is, melyben kivált a' *Wallis* Mihály' Batalionja sokat szenvedett, el nyomta helyéből. A' verekedés után, *Lusignan* Generális, és *Wallis* Reg. béli Oberstlieutenánt *Ude* nem találtattak: kétség kívül fogságba estek.

20-dik Mártziusi Jelentése szerént a' Fő-Hertzegnek, Mártz. 17-dikénn *Pálma* nevezetű Velentzei Város és Vár felé indult a' Sereg, de mivel a' nevezett Várban se' ágyúk, se' egyéb óltalomhoz való készületek nem voltak; 's egyébaránt a' vidékénn is *Pálmának* jó tanyát nem lehetett reményleni: ez okon az *Isonzó* vize megé szállította Ő Fő-Hertzege a' Sereget, 's *Gradiska* Varába (melyet, 1616 dik és 17-dik esztendőben vítottak a' Velentzeiek, de meg nem vehettek) őrizetet tett, hogy

hátsóságosan vonhassa magát hátrább a Sereg, a' mit ez, két okokra nézve tartozott tselekedni. 1-ször azért, mivel az *Isonsó* vize, melyet már Görznel hajóval lehet többnyire járni, a' mostani száraz időben úgy ki-apadt, hogy sok helyeken által-gázolhatni. 2-ször azért, mivel a' mint már feljebb is említődött, addig az ellenséggel nem lehet valami nagyot kezdeni, míg Seregünknek oly tanyája nem akad, a' hol egyesülhet [a' várt segítség-gel, mely, mind inkább inkább közelített, és már az előljáró része, *Mercandin F. M. L.* vezérlése alatt, Mártz. 21-dikére, *Villach*hoz várattatott.

(*Villach*, 5 óránynyira esik Dél és Napnyúgot között *Klagenfurttól*. Innét Mártz. 22-dikénn azt írták már: hogy a' nevezett *F. M. L.*, 8 Gránátéros Batalionokkal valósággal el érkezett *Villach*hoz.)

A' *Triesti* Őrizet' Komendánsa *Pittoni* Generális, parantsolatot vett *Károly* Fő-Hertzegtől az eránt: mi tévő legyen minden esetre? "

*Triest*ben Mártz. 20-dikénn költ *Olasz* Újságunkból olvassuk: hogy *Ferdinánd* Fő Hertzeg és az Hitvese, *Triest* Várossát Mártz. 19-dikénn reggel hagyták oda, 's mentek *Grétz* felé *Stájer*-Orizágba, a' ho-va már az előtt való napokban el küldöt-tek kedves Magzatjaikat, 's drágaságaikat,

A' *Triesti* Előkelő Lakosok is, ki-vévén a' Magistrátust, el költöztek leg-nagyobb részént, hogy meg ne lepje őket a' Fran-
tziáság.

Görzet, mivel nem Erősség: maga sorsára kellett hagyni: azért is mint a' *Löjbach* Újság írja, két Fr. Komiszfzárú-
sok, egy Katona-tsoporttal belé mentek Mártz. 20-dikánn. Az említett Újság sze-
rént, mely, Mártz. 24-dikénn költ, a' mi Seregünk *Prevald* és *Adelsberg* között
vólt: 's a' Generálstab *Lajbach*ba szándé-
kozott.

Palmanova (vagy rövidebben *Palma*) Vá-
ráról egy *Anekdotum*.

2 dik *Jósef* Tsászárral és némely elő-
kelő Velentzeikkel együtt járván *Loudon*,
a' Velentzei Birtokokat, *Pálmáról* azt íté-
lte, hogy az, egy el múlhatatlanúl szüksé-
ges dolog híjjával vagyon. Almélkodniak
a' Velentzei Nemesek ezen ítéleténn *Lou-
donna*k. Uraim! — *felele Loudon* — az
Urak Respublikájának nints annyi fegyve-
res ereje, hogy tsupánn egy Erősséget 30
ezer Katonákkal meg-rakhasson. Szeret-
ném, ha a' nagy piatzon egy akasztófát
láthatnék, melyről függene az az Ingeniur,
a' ki oly sok pénzt el lopott az Uraktól,
midőn egy ily Várnak építtetését javas-
lotta (Oly ki-terjedése vagyon t. i. a' Vár

alkotmányainak egy nagy sík mezőn, hogy azoknak jó móddal való meg-óltalmazására leg-alább is kívántatik 30 ezer Ember.)

Zágrábból írják, hogy a' Sereg' Ispe-tálya oda szállítottott.

Vesztfáliából írják: hogy a' Frantziák által el foglaltt Rajna-meljei Német Tartományok' Kormányzéke, melynek, *Aachen* (Aquisgranum) Városában vagyon az Ülő-helye, oly értelmű Rendelést tett közönséggé, hogy minden adó, még a' legkisebb dézma is, mely, a' nevezett Tartományokban a' Papságnak fizetődött: továbbra is a' Fr. Respublika' számára szedődjék bé, mert szükség vagyon reá. Ki-fogás van azonban téve, a' Pruszszus Koronához tartozó részére nézve az említett Tartományoknak. Ezen Rendeléssel együtt, parantsoltatott egyszermind újra, hogy *Kaiserswerthez, Neuwiedhez's a' t.* Sántz-munkások mennyenek, elogedendő szekerekkel, 's minden Munkás, két hétre való eleséget vigyen magának, valamint a' Szekeres is a' maga marháinak. A' Pruszziához tartozó Rajnai Birtokok is kötelesek adni Sántz-munkásokat, hanem azért el engedődik egy rész nékiek a' közönséges adójokból.

A' mely vígasztaló Tudósítások Napkeleti-Íudiából érkeztek Angliába, egy Ex-

preszszus hozta azokat, a' ki *Bengalenből* 19-dik Nóvemberben indúlt, 's útját, *Konstántzinápolyon*, *Bétsenn* és *Cuxhavenenn* által folytatván, Febr. 27-dikénn érkezett Londonba. Békességről 's tsendességről szóllanak azok, 's meg-hazudtolják azt a' jhrt is, mintha ama' nevezetes Indus Fejedelem *Tipo Saib* újra ellenségeskedéseket akart volna kezdeni Anglia ellen. — *Wallis* Hertzeg' Szigete' meljékeinn, kemény tengeri verekedés vólt Sept. 9-dikénn *Arrogant* és *Victory* nevű két Anglus lineai hajók és 6 Fr. Fregátok között, melyek *Isle de France* nevű Sziget alól jöttek. Harmadfél óráig tartott az igen véres viadal, a' midön jó szelet kapván a' 6 Fregátok el útaztak *Batávia* felé.

Az Angliai Bankó, bővölködött már Mártz. 6-dikénn apró Bankó-tzedulákkal is, úgymint 20 és 40 Sillingesekkel, melyek kevés idő alatt azért készítették oly nagy számmal, hogy az adásbann vevésbenn, és a' Mesterlegények' fizetésébenn, a' tsupán nagy Bankó-tzedulák miatt, tsökkenés ne essék.

Valamint a' Skótziai szélek' óltalmára minden szükséges rendelések megtétek, szintügy gondoskodik Irlandia' bátorságáról is a' Nagy-Britanniai Udvar, mind vízenn mind szárazonn: mert a' *Corki* Ki-

kötőhelybenn alkalmas tengeri erő fog lenni ezentúl mind úntalan; 's az Ország különbkülönféle részeibenn lévő Regementek' száma is nevelődik. De magabann Angliabann is rendkívülvaló már most a' partok' védelme eránt való szorgalmatoskodás azólta, miólta a' *Bresti Fr. Hajók* ki-szállíták a' *Walliai Hertzogség'* széleire a' tudva lévő 14 száz embereket; kik rongyosok és leg-nagyobb részént betegesek voltak. Ennek a' nyomorúltt *Korpusnak* Tisztjei közzül egy vólt ugyan az a' *Wale* is, kiről emlékeztünk: de a' fő Komendánsza *Tate* nevü Irlandus vólt, már 70 esztendő ős ember, a' ki *Wale*-val és még 3 *Fr.* születésü Tisztárssaival együtt *Londonba* vitettetett, a' hol 3 órákig tartott ki-kérdeztetéssek közbenn megvallották, hogy ő nékiek parantsolatjok vólt elsőben fel-gyújtani *Bristol* Városát; annakutánna ismét hajókra rakodni, 's *Chester* Városához menni, és azt is felgyújtani: mely égetések arra valók lettek vólna, hogy el vonják Anglia' figyelmetességének és erejének egy részét az *Essexi* Grófságtól, melyet azonközben nagy *Fr. Hajóssereg* szándékozott meg-támadni. Még a' Ministériommal ellenkező Felekezet is boszszankodik Angliabann felette nagyon a' *Fr. Direktóriumra*, ezen tselekedetért: valamint más részről igen örvend

a' *Jervis* Admirális győzedelmének, melyet *Fox* Úr az Anglus tengeri erő leg-ditőbb remekének nevezett, és a' Parlamentomban első Párfogója volt annak a' feltételnek, hogy a' Parlamentom' nevében Közfönő-Írást kell küldeni *Jervis* Admirálishoz. A' Teátrómokbann is különös módra nyilatkoztatta magát a' közöröm, mely, ezen győzedelemnek hallásából származott. Egyben nevezetessen, midőn az újj Játék-darabot bé fejező Verseket declámálta volna egy Játzó: soká tapsolt és örvendezett az egész Teátromi Gyülekezet, két Verseknek hallására, melyeknek e' volt az értelme; „Az Ocean-nak derék Hódoltatói meg-alázták Spanyol-Országnek kevélységét és nagyra-vágyását.“

(*A' Gazette Francoise* nevezetű *Párisi Újságból*) Hogy a' Spanyol Hajóssereget, a' mely 25 nagy hajókból állott, megverte az Anglus Hajóssereg, mely, nem állott többől 15-nél; ennek meg-gondolása, sóhajtást okoz: de annak meg-gondolása, hogy egészíz Spanyol-Ország kárhóztatta az Anglia ellen való had indítást; még nagyobb sóhajtást okoz. (*A' Catalóniának* nevezetessen igen nehezenn esett, hogy fel-bontatott a' Békesség Angliával: mert ők, kik már a' Fr. had miatt is sok károkat vállottak: most ismét az Anglus

had által meg-fosztatták egy ágától élel-
mek' keresésének. Békesség' idejénn t. i.
az Anglus hajók annyi stokfist hordtak a'
Katalóniaiaknak, hogy Ezek Sp. Ország-
minden részeibenn árúlhatták a' stokfist.
Ugyan azért meg-engedte az Udvar, hogy
a' neutrális hajók szállíthatnak Angliai ha-
lakat a' Katalóniaknak.)

A' Spanyol Békesség' Fejedelméről
Első - Minister *Alcudia* Hertzegről az a'
hír, hogy veszedelmes betegségben fekszik.

A' Békességről úgy szóllott *Dupont*
a' Fr. Törvényhozó Gyűlés' Öregebbik Ta-
nátstsnak 2-dik Mártziusi Ülésébenn, mint
igen közellévő dologról. Az utak' jobbí-
tása jövénn t. i. Kérdésbe az említett Ülés-
ben, *Dupont'* értelme e' vólt: „Ha meg
leszsz egyszer a' Békesség: meg leszsz pe-
dig, a' mint minden környülállásokból ki
lehet hozni Prairiálban, (mely Fr. Hónap,
a' mi Májusunknak 20-dikán kezdődik,
és Júniusunknak 18-dikánn végeződik):
majd akkor fordíthatjuk a' Katonákat, mint
tselekedték a' Rómaiak, az Ország-utak'
jobbítására.“

Elegyes Tudósítások.

Római Tudósítások: — Fr. Generá-
lis *Victor* is Rómába érkezett Febr. 27 di-
kén oda való Lakos Markéze *Vivaldi-*

nak, 's egynehány Fr. Tiszteknek társaságában. Előtte lovaglott egy Dragonyos mint Kurír, hátúlról pedig őrizetül tizenketten kísérték. A' nevezett Markéze' palotájába szállott. — A' Fr. Akadémia' épülete, egészsz tzeremóniával által-adódott Febr. 25-dikén a' Fr. Követnek, mely palotába érkeztek is már azolta Fr. tanulók. — *Cacault* Polgár, ki annakelőtte Francia Ágens völt Rómában, már most Követ: mely ranggal a' Státus-Secretarius-Cardinálnál jelent meg előbb, azután bemutatódott Pápa Ő Sz. génék is. A' külső Ministereknek leg-nagyobb része el ment közöntésére. — Már 3-dik Mártziusig két millió Skudit szállítottak el Rómából részszerént kész-pénzül, részszerént ezüstdarabokban, 19 szekereken. 50 Lovasok kísérték, kik mindnyájan egy egy paripát vezettek. — *Collé* F. M. L. Febr. 22-dikén érkezett vizsza Rómába. 24-dikén audientzián völt Pápa Ő Sz. génél, még pedig igen hoszfasann. 27-dikén *Tivoli* felé vette útját. — *Ancona* Várann erőssen dolgoznak a' Fr. ák: de Nézőket nem bortsátanak oda. Nagy Őrizetjek vagyon ott, és még nagyobbítani akarják azt. Egy Hajóssereget is várnak a' Kikötőhelybe. A' Frantziák ellen fel-keltt Városoknak letsendesítésére *Arrigoni* Delegátussát küldötte el Pápa Ő Sz. ge, *Gubbio* Városába.

Londonból Mártz. 3-dikánn: — „Már most úgy lehet írni, mint egész bizonyosságot, hogy a' múltt Hónapban meg-lett a' Kötés Anglia és Prufszia között a' Kereskedésre nézve.“

„A' Király mikor ki megy, több Testörzök fogják kíséreni ezentúl, mint kísérték ennekelőtte.

Orosz Birodalombéli Tudósítások: — Tsászári parantsolat, hogy ha valamely Úr, hintón vagy szánon öfsze-találkozik az útfán a' Tsászárral: tartozik ki szállani és úgy hajtani meg magát: a' Dámák nem szállanak ki, hanem csak ki nyitják a' hintó-ajtáját, mintha ki akarnának szállani 's a' hintóban hajtják meg magokat. Ha ellenben a' Tsászárné akár gyalog akár hintón megy az útfán: a' véle öfsze-találkozó Dámák tartoznak ki szállani a' hintó-jaikból, 's úgy tenni meg a' tiszteletet. — Másfél millió rúbelre betsültetik a' Korona, melyel Pál Tsászár koronáztatik meg. 57 Karakot nyom rajta a' leg-nagyobb Bri-liánt. Mintogy kiseded tyúk-tojás van anynyi, az a' rubint, mely a' Koronán lévő Birodalom-almáját formálja. Sok gyémántokkal és nagy gyöngyökkel is meg van rakva a' Korona: még is azonban nints oly nehéz, mint a' 2-dik *Kataliné*, a' mely, 7 fontot nyomott. — A' Koronázás

után szándékozik a' Tsászfár ama' két nevezetes Kereskedő-Városait *Revált* Esthlandban, és *Rigát* Lieflandban megtekinteni.

Konstántzinápolyból Febr. 10-dikén: „Az idevaló Orsz Követ *Kotschoubey* Úr, Ruszfziának és Svéd Országnak szorossabbann lett öszfze barátságosodásáról tudósította a' Reis-Effendit. “

Magyar - Ország.

Egy betses Levél által, mely tegnap estve érkezett hozzánk, különösen megkértettünk, az itt következő Tudósításnak, Hírmondónkba való be-*te*revése eránt.

Nagy-Györből Bőjtmás Havának 19-dik napján 1797. — „Nagy innepléssel tartatték mái napon a' Boldogságos Szüz Mária képenek száz esztendei (Seculáris) emlékezete, a' mely 1697 ben Bőjtmás Havának 17-dik napján reggeli hat órától fogva, 3 egész álló óráig vérrel verejtekezék; akkor az öreg Templomnak egyik oszlopán függött: azután azon Templomnak bal fiókjának öreg Óltárára helyheztetett. Az akkori Györi Kapitány, *Heister Sigbert* örökös Könyörgést fundált minden Szombatra délutann, és Gróf *Zichy Ferentz*, Györi Püspök, örökös Misét ezen Óltár előtt minden napra, a' ki midőn leg-első-

ben a' Templomnak tsinosításához fogna, ezen Óltárt merő márványból tsináltatta, és a' felső padlást drágán ki-íratta. A' Híveknek adományából készítettett egy vert vastag ezüst ráma, és felibe oldalvást a' repeső galambnak képében a' Szent Lélek merő finom ezüstből. Imez mái Innephez pedig egy üst skófiomos, arany himes, és bogláros menyezet, (Baldachinum) a' mely a' Képnek felibe alkalmaztatván Győr Városának útszáin, délután két órától fogva háromig különbféle Megyebéli Plébánus Uraktól, a' kik önkényén ezenn tisztes szolgálatot magoknak meg-kérték, vállai-kon környül hordoztaték. Itt Győrben az a' szép szokás állandóképpen meg vagyon, hogy az első rendbéli, úgymint az Úr-napi jelesebb Processiók a' bástyán igen pompásan tartatnak. Délelőtt 8 órakor az öreg Misét tartotta Mélt. Tinniniai, Püspök, *Hodosi Pierer* József Úr, a' Magyar Prédikátiót mindjára utánna F. T. Székhelyi *Majláth* Antal Prépost, délután a' Németet F. T. Perlaki *Somogyi* Leopold Prépost Urak tartották. Mind ketten szép Magyar énekeket is szerzettenek, és Német nyelvre fordítottattanak, melyeket a' szomszéd Vármegyékből is öfzsze-gyült meg számlálhatatlan minden rendbéli Hívek a' Processió járásban énekeltének. Nyóltz napi ájtatosság is (Octava) rendeltetett az Innepnek hoszszabb és buzgóbb folytatásá-

ra: t. i. reggel 8 órakor öreg Mise, dél után negyedfél órakor Könyörgés. Mind ezen ájtatosságot a' F. T. Káptalannak érdemes Tagjai versent fogják tartani, melyben édes Magyar Hazánkért, annak Fejéért kedves Királyunkért, könyörögnek az Hívek a' B. Sz. Máriának, hogy hathatósan esedezzek minnen mindnyájunkért az ő Szent Fia előtt. Egy füllérébe sem telik ez ájtatosság az öreg Templom Kintstáranak, a' melynek érdemes Örzője (Custossa) F. T. *Dongó* Mihály Apátur; hanem saját erszénnyéből e' drága Kusztos Úrnak mintegy tizennégy ezernyi Képek metszetek rézbe, és egy hozzá ragasztott imádsággal nyomtattattak ki. A' mi a' többi menyezeti, és afféle költségeket illeti, Isten tudja, hány ezerre ment, a' mit részszerént ő, részszerént más B. Sz. Máriának tisztelői adogattak ölszfe.

Tudósítás.

Pestenn következő című Könyvetske jött ki:

Egy nemes tselekedetnek leírása, a' melyet *Mólnár* Borbála terjesztett a' *Ns Magyar Publikum'* eleibe. Találatik Pesten *Mossotzi Institóris* Gabor Magyar Olvasó Kabinétjében. Az ára 10 xr.